

Státní zřízení Malajsie

Marek Bankowicz

Obecná charakteristika

Federace Malajsie leží v jihovýchodní Asii na ploše 330,4 tisíc km². Je tedy státem střední velikosti. Na tomto území žije téměř 20 milionů lidí. Malajsijská společnost je etnicky silně diferencovaná. Malajci spolu s původními obyvateli Kalimantanu (jinak Borneo) tvoří 55,8 % populace. Číňanů je 33,4 %, Indů 10,2 % a představitelů dalších národnostních menšin (hlavně Euroasijců a potomků britských kolonizátorů) 0,6 % (Bumaputri).¹

Malajsii lze zařadit mezi dynamicky se rozvíjející asijské státy. Průměrný hospodářský růst vykazoval v šedesátých letech 6 %, v sedmdesátých letech 8 % a v osmdesátých a devadesátých letech kolem 4–5 %.² V mnoha průmyslových odvětvích Malajsie úspěšně konkuruje proslulým „čtyřem malým tygrům Dálného východu“ čili Korejské republice, Tchaj-wanu, Hongkongu a Singapur. Malajsie je hlavním světovým producentem cínu, kaučuku a palmového oleje. Disponuje rovněž značnými zdroji ropy a zemního plynu. Její národní důchod činí v přepočtu na jednoho obyvatele přes 4 000 \$. Malajsie se tak v Asii umístila na sedmém místě za Japonskem, Sultanátem Brunej a výše vyjmenovanými „asijskými tygry“.³

Malajsie se skládá ze třinácti států (Johore, Kedah, Kelantan, Malakka /Melaka/, Negeri Sembilan, Pahang, Perak, Perlis, Penang /Pinang/, Sabah, Sarawak, Selangor a Trenggan /Terengganu/) a dvou federálních teritorií (hlavní město Kuala Lumpur a ostrov Labuan). Největšími státy jsou Sabah a Sarawak, které leží na Kalimantanu (Borneo). Rozkládají se na ploše 73,7 tisíc km² (Sabah) a 124,4 tisíc km² (Sarawak) a dohromady tvoří Východní Malajsii, která zaujímá až 60 % teritoria celé federace. Západní Malajsie leží na Malajském poloostrově a skládá se z jedenácti států (40 % území celé federace). Mezi těmito státy je největší Pahang (35,9 tisíc km²) a nejmenší Perlis (jen 795 km²). Nejlidnatějším malajsijským státem je Perak, kde žije přes 2 miliony obyvatel. Nejméně lidí žije opět ve státě Perlis – pouhých 150 tisíc.⁴

Ústava

Ústava vstoupila v platnost 31. srpna 1957 v okamžiku vyhlášení nezávislé Malajské federace. Později však byla poměrně často novelizována. Obzvláště mnoho změn a doplňků bylo zavedeno v roce 1963, kdy byla proklamována Malajsijská federace, kterou tvořily státy: Malajsko, Sabah, Sarawak a Singapur. Singapur – jak známo – z federace vystoupil již po dvou letech a v roce 1965 se stal nezávislým státem. Hlavním tvůrcem Ústavy byl premiér Malajska a pozdější první premiér Malajsie, absolvent Cambridge, právník Tungku Abdul Rahman.⁵

Politický systém Malajsie je formován třemi fundamentálními pilíři její politiky. Jde o zásadu parlamentní demokracie, o zásadu konstituční monarchie a o zásadu federalismu. Obzvláště zdůrazněna byla zásada federalismu, což dokumentuje samotný název země – Federace Malajsie (*Persekutuan Tanah Malaysia; Federation of Malaysia*).

Ústava je nejvyšší právní normou a všechny ostatní právní normy jí nesmějí odporovat. Neobsahuje žádnou preambuli či deklaraci národa a ani slovem se nezmiňuje o možnosti provádět referendum. Někteří badatelé tvrdí, že jejím tvůrcům záleželo na „uniknutí populistické euforie“.⁶

Ústava Malajsie sice deklaruje svobodu a rovnost všech občanů, avšak zvláštní postavení přiznává Malajcům jednak jako „pravým synům země“ a jednak jako národu, který se zasloužil o vznik nezávislého státu. Malajci mají přednost při nabývání půdy, při získávání zaměstnání ve státní službě (pouze 1/5 míst ve státní službě může připadnout jiným národnostem), při získávání povolení k průmyslovým nebo obchodním aktivitám a při získávání studijních a vědeckých stipendií, jakož i dalších forem pomoci v oblasti vzdělávání.⁷ V praxi jsou tedy Malajci privilegováni a politická moc je vyhrazena výlučně jim. Nepochybně jde o velmi charakteristickou a výmluvnou vlastnost federace. V nepolitických sférách života není supremace Malajců tak silná. V průmyslu a v obchodě jsou aktivnější spíše Číňané a Indové než Malajci. Ústava dále přiznává islámu statut státního náboženství, avšak zároveň garantuje svobodu vyznání. Tato garance není jen prázdnou formulí, nýbrž fakticky existuje.

Státní idea

Malajsie je zemí, kde se mísí mnoho ras, jazyků, náboženství a kultur. Pozorování ukazují, že v rozvojových zemích dochází zvláště často k etnickým konfliktům, které vedou k celospolečenským napětím, k nepřátelství a k aktům násilí ohrožujícím samotnou existenci těchto států. Malajští politici vůdci dospěli k závěru, že jedině národní konsenzus vytváří základ stability a efektivitu politického systému země. Vlády Malajsie proto věnují mnoho úsilí vytváření vědomí identifikace se státem ve společnosti.

Právě s cílem posílit státní vědomí rasově smíšené společnosti bylo vypracováno několik zásad tzv. státní idey (*Rukunegara*), která má za úkol spojit rozmanité etnické skupiny a poukázat na nejdůležitější ideové hodnoty, jimiž by se měl národ řídit.

„*Cílem našeho státu Malajsie*“ – jak lze číst v jednom vládním nakladatelství – „*je dosáhnout větší jednoty všech národností v zemi, udržet demokratickou cestu života, vytvořit spravedlivou společnost s rovnoměrně rozděleným národním bohatstvím, zajistit liberální přístup k bohatství a rozmanitosti kulturních tradic a vybudovat pokrokovou společnost řídicí se moderní vědou a technologií.*“⁸ A dále: „*My, národ, slibujeme sjednotit naše úsilí s cílem uskutečnit výše uvedené cíle a slibujeme řídit se na naší cestě následujícími zásadami: vírou v Boha, loajalitou vůči panovníkovi a vlasti, ctěním Ústavy, právními vládami a dobrým chováním a morálkou.*“⁹

Koncepce tzv. státní idey může cizího pozorovatele zaskočit, protože nepatří k evropským či americkým politickým tradicím. V zemích Dálného východu je však naprosto běžná a nevyvolává žádný údiv. Svou státní ideu mají například sousední státy Singapur a Indonésie.

Zásada federalismu

Bez přehánění lze říci, že federalismus v Malajsií hraje v organizaci státní moci na celostátní úrovni rozhodující roli. Subjekty federace mají garantovaný vliv jak na kreaci, tak i na činnost mnoha ústředních politických institucí. Federace Malajsie je postavena na funkcionální zásadě, která stanoví, že právě jednotlivé státy (*negeri*) svou společnou působností tvoří stát (*negara*).¹⁰

Panovník

Hlavou státu je v Malajsií panovník, který je volen z kruhu sultánů stojících v čele devíti států. Jeho volební období je pětileté. Možnost znovuzvolení je vyloučena. Ve skutečnosti je volba panovníka pouhou formalitou. Platí totiž zvyk, že panovník je vybírán na základě rotace a seniorátu, přičemž jediným kritériem je zde datum, kdy sultán přebírá ve svém vlastním státě moc. Proto také volba panovníka neobsahuje žádné prvky rivality a rozhod-

nutí o jeho zvolení jsou přijímána jednomyslně. Tato netypická pravidla volby monarchy jsou velkou zvláštností politického systému Malajsie.

Panovníkovi Malajsie náleží titul Nejvyšší hlava státu (*Yang di-Pertuan Agong*).¹¹ Den jeho narozenin je státním svátkem. Hlava státu v tento den obvykle uděluje státní vyznamenání a řády za zásluhy o stát. V okamžiku zvolení přestává panovník dočasně vykonávat povinnosti sultána svého státu s výjimkou náboženských funkcí, které vykonává i nadále.¹²

Monarcha jmenuje předsedu federální vlády, který musí být vždy politickým vůdcem parlamentní většiny. Na návrh premiéra pak jmenuje ostatní členy vlády (ministry). Kromě toho jmenuje i členy Federálního soudu. Je vrchním velitelem ozbrojených sil a uděluje milost. Zároveň také vykonává funkci islámského náboženského vůdce v celé federaci a navíc ve státě, odkud pochází, a ve čtyřech státech, které nemají sultány (Malakka, Penang, Sabah a Sarawak). Hlava státu je odpovědná za ochranu zvláštního postavení malajské národnosti.

V souladu s tradicí zděděnou po Britech je panovník součástí Parlamentu, přestože nezasedá v žádné jeho komoře. Díky tomu disponuje jistými nástroji na ovlivňování legislativního procesu. Původně mohl panovník vetovat přijetí zákonů, avšak po novelizaci Ústavy v roce 1984 získal Parlament možnost 2/3 většinou jeho veto odmítnout.¹³ Další novela Ústavy z roku 1994 pak zcela zbavila monarchu pravomoci vetovat zákony. Zákony schválené Parlamentem jsou posílány panovníkovi, který je povinen je promulgovat. Dnes monarcha jen neformálně ovlivňuje legislativní proces například prostřednictvím spřátelených zákonodárců.

Panovník má právo vyhlášovat v Parlamentu poselství, ale v praxi tak činí jen při příležitosti zahájení zasedání. Tato poselství jsou tedy výlučně procedurálního charakteru. Teoreticky však může být předmětem poselství jakákoliv záležitost, včetně věcí týkajících se zákonodárství. Kromě toho panovník svolává a rozpouští Parlament. Ve skutečnosti však přijímá takováto rozhodnutí na návrh premiéra.

Ústava původně přiznávala monarchovi právo vyhlášovat výjimečný stav. „*Pokud je panovník přesvědčen*“ – hlásal článek 150 Ústavy –, „*že nastal stav ohrožení bezpečnosti nebo ekonomické stability federace, může vyhlásit výjimečný stav*“.¹⁴ Po novelizaci Ústavy v roce 1983 hodnotí situaci premiér a radí panovníkovi, zda je třeba vyhlásit výjimečný stav či nikoli.¹⁵

Veškeré politické aktivity vykonává panovník – jak říká Ústava – „*po poradě s kabinetem a obzvláště s premiérem*“.¹⁶ Tato slova objasňují faktické postavení monarchy Malajsie v politickém systému země. Je pouhým symbolem státu a jednoty národa. Jeho kompetence jsou čistě čestné a reprezentativní. Hlava státu nemá velký vliv na rozhodovací proces v zemi. Postavení monarchy ve federaci (ostatně stejně jako sultánů v jednotlivých státech) odpovídá pravidlu, že volení představitelé národa disponují při řízení státu definitivním hlasem.

Současným panovníkem Malajsie, desátým v pořadí, je Jaafar Rahman, vládce státu Negeri Sembilan, který zasedl na trůn 4. února 1994.¹⁷ Jeho funkční období skončí v roce 1999.

Zástupce hlavy státu

Společně s panovníkem je rovněž volen jeho zástupce, který je titulován Zástupce nejvyšší hlavy státu (*Timbalan Yang di-Pertuan Agung*). Tento zástupce je volen z kruhu sultánů na pět let. Nedisponuje vlastními pravomocemi. Pouze zastupuje monarchu v případě jeho nepřítomnosti nebo neschopnosti vykonávat úřad. Navíc realizuje jisté úkoly během státních a náboženských svátků, nejčastěji reprezentativního charakteru, kterými jej panovník pověří.

Parlament

Zákonodárná moc v Malajsii je v gesci dvoukomorového Parlamentu. Dolní komora se nazývá Sněmovna reprezentantů (*Dewan Rakyat*) a horní komora Senát (*Dewan Negara*).

Malajsijský bikameralismus vyplývá z federalismu. Sněmovna reprezentantů zastupuje občany, zatímco Senát reprezentuje „*spíše teritoria, nikoli lidi*“,¹⁸ jinými slovy řečeno, reprezentuje zájmy států. Nikdo nemůže být současně členem obou komor. Obecně řečeno, funkce federálního Parlamentu lze shrnout do čtyř základních bodů: zákonodárství (včetně kreativní úlohy), rozhodnutí o státním rozpočtu, politická kontrola vlády a administrativy a diskuze o nejdůležitějších aktuálních politických problémech země.

Pouze Parlament je oprávněn měnit a doplňovat Ústavu. Rozhodnutí v této věci musí podpořit kvalifikovaná 2/3 většina hlasů. Zákonodárna moc Parlamentu je „*téměř absolutní*“.¹⁹ Vzorem je britská praxe. Na rozdíl od britského modelu – porovnávají malajští autoři – „*není náš Parlament suverénní, protože takovéto postavení je připsáno Ústavě*“.²⁰ Výlučně Parlament rozhoduje o státních financích, přičemž sám rozděluje prostředky různým odvětvím veřejného života a administrativě. V jeho gesci navíc zůstávají daně a jiné poplatky (včetně určování jejich výše).

Základním prostředkem kontroly Parlamentu nad exekutivou je politická odpovědnost federální vlády před Sněmovnou reprezentantů. Pokud premiér přijde o důvěru u většiny této komory, pak musí celý kabinet podat demisi. Parlament prostřednictvím svých specializovaných komisí jakoby každodenně kontroluje vládu i administrativu. V průběhu diskuzí a rozprav o politických i státních otázkách Parlament často přijímá závazná rozhodnutí. Kromě toho disponuje výlučnou pravomocí stanovovat a měnit svůj jednací řád.

Sněmovna reprezentantů se skládá ze 180 členů, volených v přímých a všeobecných volbách na pětileté funkční období. Aktivní volební právo (právo volit) náleží občanům starším 21 let. Sněmovna může být rozpuštěna před koncem svého volebního období, což může učinit panovník na návrh premiéra. Volby probíhají v jednomandátových volebních okrscích podle pravidel volebního systému relativní většiny. Kandidovat do Sněmovny reprezentantů může každý občan, kterému je více než 30 let a jenž nepodléhá volební diskvalifikaci (není bankrotářem, není státním úředníkem, není profesionálním vojákem nebo policistou, nebyl odsouzen pravomocným výrokem soudu k trestu odnětí svobody vyšším než jeden rok nebo k pokutě větší než 2 000 malajsijských dolarů /ringgitů/ a nezískal státní občanství cizí země).²¹ V těchto pravidlech je zřetelně vidět inspirace ve Velké Británii. Stejně tak jednací řád Sněmovny reprezentantů neskrývá podobnosti s jednacím řádem britské dolní komory Parlamentu. Členové Sněmovny reprezentantů pobírají měsíční odměnu ve výši 1,5 tisíc malajsijských dolarů (ringgitů).

Senát je relativně malou komorou. Má 70 členů, z toho čtyřicet je nominováno panovníkem a třicet je voleno zákonodárními shromážděními jednotlivých států. Každý stát (včetně dvou federálních teritorií Kuala Lumpur a Labuan) tedy deleguje do Senátu dva své představitele. Panovník nominuje senátory po poradě s vládou. Jde především o osoby, které se nějakým způsobem vyznamenaly v politickém životě země, nebo také o zástupce národnostních menšin.²² Volební období Senátu trvá šest let, přičemž každé tři roky dochází k obměně poloviny jeho členů.

Zpočátku Senát Malajsie připomínal britskou Sněmovnu lordů a všichni jeho členové byli jmenováni panovníkem. Postupně však byl přijmán smíšený model. Systém volených členů zastupujících zájmy částí federace byl zaveden podle vzoru Senátu USA.²³ Senát má především vyjadřovat názory států a federálních teritorií, a tak vytvářet jakési fórum, na němž se subjekty federace aktivně účastní politiky centrálních státních institucí a vytyčují směr celonárodní politiky. Horní komora Parlamentu je současně místem, kde mohou politici-senioři svobodně diskutovat o státních záležitostech bez nutnosti angažování se ve volebním boji.

Nejdůležitější funkcí Senátu je však to, že představuje jistou „revizní komoru“, která slouží jako brzdící element a hráz proti eventuálním zbrklým rozhodnutím Sněmovny reprezentantů. Tento poslední aspekt je zvláště silně zdůrazňován malajsijskými konstitucionalisty, kteří si pochvalují, že „*vládní návrhy a programy jsou diskutovány dvakrát a v důsledku toho jsou přijímány po klidné a rozvážné práci*“.²⁴ Měsíční plat senátorů činí tisíc malajsijských dolarů (ringgitů).

Pokud jde o poměr sil mezi oběma komorami Parlamentu, Sněmovna reprezentantů je mnohem vlivnějším orgánem než Senát. Žádný zákon nemůže vstoupit v platnost bez souhlasu Sněmovny reprezentantů. V případě neshody mezi oběma komorami a v případě nemožnosti nalézt kompromis se názor dolní komory stává názorem celého Parlamentu. Nesouhlas Senátu znamená jen „zbrzdění“ daného zákona na dobu jednoho roku. Pokud však jde o finanční zákony (*money bill*), nabývají platnosti ve znění schváleném Sněmovnou reprezentantů již po jednom měsíci.²⁵ O charakteru zákona definitivně rozhoduje předseda Sněmovny reprezentantů (*speaker*). Pouze Sněmovna reprezentantů provádí politickou kontrolu vlády a premiér musí být jejím členem.²⁶ Jedinou formální převahou Senátu nad Sněmovnou reprezentantů je to, že je nerozpuštělný.

Konference vládců

Současně s Parlamentem působí tzv. Konference vládců (*Majlis Raja Raja; Conference of Rulers*). Jde o zvláštní instituci, která je malajsijským specifikem. V rámci Federace Malajsie jsou jednotlivé státy chápány jako suverénní země a každý z nich má svého vládcce. Konference vládců se skládá z třinácti osob. Devět z nich jsou dědičnými sultány a čtyři guvernéry nemonarchistických států.

Konference vládců volí panovníka a jeho zástupce (volby se účastní pouze dědiční sultáni). V úplném složení plní určité zákonodárné a poradenské funkce. Odsouhlasuje parlamentní návrhy zákonů týkající se náboženství, obyčejů a speciálního postavení Malajců. Ostatní návrhy zákonů jsou tomuto orgánu předkládány k vyjádření, avšak jeho eventuální negativní stanovisko nemá žádné právní důsledky a Parlament je může ignorovat. Bez vědomí a souhlasu Konference vládců nesmí být prováděny jakékoli změny hranic jednotlivých států.

Podle zákona chrání Konference vládců postavení, prerogativy, důstojnost a tituly vládců států. S jejími členy jsou také konzultovány nominace na vyšší funkce ve státní administrativě, v ozbrojených silách a v policii. Zasedání Konference vládců se může účastnit panovník a premiér, avšak bez práva určujícího hlasu.²⁷

Vláda

Výkonná moc náleží v Malajsií vládě, která se skládá z premiéra (*Perdana Menteri*) a ministrů.²⁸ Ústava nezná pojem vicepremiér, nicméně v politické praxi se tato funkce objevuje. Vicepremiérem se stává nejbližší spolupracovník premiéra, a proto má mnohem větší vliv než ostatní ministři. Vicepremiér obvykle také řídí nějaký rezort.

Premiéra jmenuje panovník. Vždy se jím stává osoba, kterou parlamentní většina považuje za svého politického vůdce. Premiér musí být malajské národnosti. Úřad premiéra proto spravuje lídr nejsilnější malajské politické strany čili Sjednocené národní organizace Malajců (UMNO). Charakteristickým znakem malajské politiky je to, že jedna osoba stojí v čele vlády vždy po dlouhou dobu. Současný premiér Mahathir bin Mohammad je ve funkci nepřetržitě již od roku 1981. Politickým základem vlády je Národní fronta čili koalice UMNO, Malajsijského sdružení Číňanů a Malajsijského kongresu Indů. Národní fronta ještě nikdy ve volbách neprohrála.

Ministři jsou jmenováni panovníkem na návrh premiéra. Musejí být členy jedné ze dvou komor Parlamentu. Ministři plní své povinnosti tak dlouho, dokud se těší – jak říká Ústava – „*důvěře hlavy státu*“,²⁹ ve skutečnosti však důvěře premiéra. Zasedání vlády svolává premiér, který jim zároveň předsedá.

Je třeba říci, že postavení úřadu premiéra je velmi silné a pozice samotného premiéra ve vládě daleko překračuje ono známé „*primus inter pares*“. Ministři nejsou partnery šéfa vlády ani jeho spolupracovníky, ale jsou mu plně politicky i meritorně podřízeni. Ve svých rezortech jsou vykonavateli premiérových dispozicí. Pod přísnou kuratelou premiéra vládá

řídí celou státní administrativu a přijímá rozhodnutí v klíčových vnitřních i zahraničněpolitických, ekonomických a dalších záležitostech. Jinými slovy řečeno, všechny zásadní otázky státní politiky jsou řešeny právě tímto grémiem. Ze struktury vlády „ční“ Ministerstvo pro lokální záležitosti a Ministerstvo pro regionální rozvoj. Svědčí to o tom, že země velmi dbá o svůj federální charakter a snaží se harmonizovat celonárodní rozhodovací proces s požadavky decentralizace a s působností autonomistických center teritoriální moci.

„Vztahy mezi vládou a Parlamentem“ – píše francouzský znalec asijských politických systémů Francis Doré – „nepůsobí žádný rozruch, protože se do značné míry kopírují britská schémata“.³⁰ Přijetí britského vzorce má dalekosáhlé konsekvence pro celý zákonodárny proces. Vláda se totiž při svém působení opírá o jí podřízenou parlamentní většinu, a proto ve většině případů sama předkládá návrhy zákonů. Proto má v politickém systému Federace Malajsie nadřazenou pozici ve skutečnosti vláda, nikoli Parlament.

Soudní soustava

Federální uspořádání státu nachází svůj odraz ve struktuře soudů. Soudní soustava v Malajsii se skládá z Federálního soudu, Nejvyššího soudu Malajců (příslušného jedenácti státům ležícím na Malajském poloostrově), Nejvyššího soudu Bornea (příslušného státům Sabah a Sarawak) a jim podřízených soudů nižší instance. Federální soud je nejvyšším odvolacím soudem a provádí kontrolu nad celým systémem výkonu spravedlnosti. Je navíc oprávněn zkoumat shodnost zákonů schválených federálním parlamentem a parlamenty jednotlivých států s Ústavou.³¹ Nesmírně důležitým úkolem Federálního soudu v malajsijských podmínkách je rozhodování sporů mezi federací a státy nebo mezi samotnými státy.

Státy

Pokud jde o problematiku rozdělení moci po federální linii, vzala si Ústava Malajsie za vzor indickou Ústavu a vyjmenovává tři roviny – federální, státní a konkurenční.³² Federální úroveň má v kompetenci zahraniční politiku, obranu, vnitřní bezpečnost, občanské a trestní právo, soudní proceduru a organizaci výkonu spravedlnosti, finance (tj. emise peněz, daně, půjčky a bankovníctví), občanství, cla, spoje (poštu), komunikace, transport, obchod, průmysl, energetiku, vzdělávání, zdravotnictví, práci a sociální zabezpečení. Státy se starají o islámské právo, malajské obyčeje, půdu, zemědělství, lesnictví, přírodní bohatství a organizace lokální moci. Tzv. konkurenční rovině náleží sociální blahobyt, veterinářství, záležitosti svazů a sdružení, morálka a irigace. Zásadní moc byla přiznána státům, ale rozdělení kompetencí bylo provedeno tak podrobně, že toto konstatování prakticky nemá žádný význam.³³ Každý stát si sám utváří svůj právní řád. Existuje však nutnost shody státního práva s federálním právem.³⁴

Federální Ústava směřuje k ochraně svébytnosti států a garantuje jim nezávislost.³⁵ Státy mají vlastní ústavy a vlastní orgány politické moci. Nejstarší psanou ústavu v Malajsii má stát Johore z roku 1895.³⁶ Vládci jednotlivých států obdrželi titul hlav států. Každý z nich má právo používat titul Nejvyšší hlava státu (*Yang di-Pertuan Negara*). Existence institucí dědičných sultánů je symbolickým výrazem nezávislosti malajsijských států, které si udržovaly vlastní politické tradice pod nadvládou Britů a později i jako součást Federace Malajsie. Jejich statut je mnohem vyšší než statut obyčejné součásti federace.

Ve čtyřech státech, které nemají své panující dynastie, existují úřady guvernérů. Guvernéři Malakky, Penangu, Sabahu a Sarawaku plní stejné funkce jako sultáni v ostatních státech. Takováto systémová dvojakost subjektů Federace Malajsie je zvláštností, která nemá obdoby v žádné jiné federaci na světě, kde je udržována systémová jednotnost států s jeho jednotlivými součástmi a také zásada systémové shody všech vnitřních elementů států.

Sultáni musejí respektovat Ústavu, jakož i rozhodnutí státních parlamentů a vlád. Na rozdíl od federálního Parlamentu, který je dvoukomorový, jsou parlamenty států (Zákono-

dárná shromáždění) jednokomorové. Vycházejí ze všeobecných voleb a jejich volební období trvá čtyři roky. Výkonná moc je v rukou státních vlád, které jsou politicky odpovědné státním parlamentům. Státní vlády se skládají z hlavních ministrů (*Mentris Besar*) a z ministrů. Všichni musejí být zároveň členy zákonodárných shromáždění.

Ve své působnosti jsou státní vlády a parlamenty nezávislé na centrálních institucích. Jsou povinny řešit regionální záležitosti, zatímco federální orgány se zabývají věcmi, které jsou v gesci státu jako jednotného politického útvaru. Praxe však ukazuje, že v případech konfliktů bývá státní moc limitována a federální instituce získávají pravomoc i pro lokální záležitosti.³⁷ Tato praxe však malajsijský federalismus nediskvalifikuje, protože v jiných federálních státech vypadá podobně. Přes toto omezení, které je v moderních federacích přirozené, představuje Malajsie příklad značné decentralizace moci a silného postavení jednotlivých součástí země. Proto ve srovnání s jinými federálními zeměmi je možné Federaci Malajsie hodnotit pozitivně.³⁸

V této souvislosti je třeba ještě zdůraznit, že případ Singapuru čili jeho odchod z federace v roce 1965 a utvoření samostatné Singapurské republiky dobře ilustruje faktickou možnost opuštění federace. Tento fakt v pozitivním smyslu odlišuje Malajsií od mnoha jiných federací, v nichž je rozšířen názor, že rozhodnutí o vzniku federálního státu je nezvratné a že ústavní články umožňující secesi jsou jen formální.³⁹

Jistým nedostatkem Federace Malajsie ve srovnání s jinými federálními zeměmi je to, že federální Ústava může být změněna rozhodnutím federálního Parlamentu bez ohledu na mínění jednotlivých států, které jsou součástí federace. Jinými slovy řečeno, jednotlivé státy nemají žádný přímý vliv na proces novelizace celonárodní Ústavy a může se tak stát zcela bez jejich účasti. Ovšem – a to je třeba zdůraznit – Malajsie není jediným federálním státem, kde je toto možné. Podobná situace existuje i v Rakousku čili v zemi s bohatou tradicí federalismu.⁴⁰

* * *

Na závěr této stati připomeňme, že v současném světě je okolo 30 federálních států. Tyto státy dohromady pokrývají polovinu zemského povrchu a žije v nich více než 1/3 obyvatel světa.⁴¹ Malajsie se svým federálním státním zřízením jistě není v této skupině nejvýznamnější zemí, ale rovněž nepatří na okraj. Zdá se, že Malajsie je nejlepší a nejpracovanější federací v Asii. Státy v Indii, v Pákistánu, v Barmě, ve Spojených arabských emirátech a v dalších asijských federacích zdaleka nedisponují takovými právními garancemi a takovou autonomií jako státy v Malajsií. Přehnané není rovněž tvrzení, že Federace Malajsie je nejlépe fungující federací v okruhu států tzv. třetího světa.

¹ Viz Malaysia in Brief 1997. Kuala Lumpur 1997, s. 35. Viz též Asia 1997 Yearbook. Hongkong 1997, s. 7.

² Viz Asia 1997 Yearbook, cit. dílo.

³ Viz Malaysian Digest, December 1997, s. 7.

⁴ Viz Malaysia in Brief 1997, cit. dílo.

⁵ Viz Tun Mohamed Suffian, Lee, H. P., Trindade, F. A.: The Constitution of Malaysia. Its Development 1957–1977. Kuala Lumpur, Oxford, New York, Melbourne 1979, s. 1.

⁶ Viz tamtéž, s. 3.

⁷ Viz Young, K., Bussink, W. C. F., Hasan, P.: Malaysia: Growth and Equity in a Multiracial Society. Baltimore, London 1980, s. 7. Viz též Bedlington, S. S.: Malaysia and Singapore. The Building of New States. Ithaca, London 1978, s. 90.

⁸ Malaysia in Brief 1997, cit. dílo, s. 58.

⁹ Tamtéž, s. 59.

¹⁰ Viz Chandrian Appa Rao, Ross-Larson, B., Sopiee, N., Tjoa Hock Guan: Issues in Contemporary Malaysia. Kuala Lumpur, Singapore, Hongkong 1997, s. 11.

¹¹ Viz Young, K., Bussink, W. C. F., Hasan, P.: cit. dílo, s. 17.

¹² Viz Doré, F.: Les Régimes Politiques en Asie. Paris 1973, s. 116.

¹³ Viz Malaysian Digest, 15 January 1989, s. 3.

¹⁴ Malaysia Federal Constitution, článek 150.

- 15 Viz Malaysian Digest, 15 January 1989.
- 16 Malaysian Federal Constitution, článek 40.
- 17 Viz Almanach świata '95. Fakty – liczby – ludzie. Warszawa, Kraków 1994, s. 386.
- 18 Viz Tun Mohamed Suffian, Lee, H. P., Trindade, F. A.: cit. dílo, s. 137.
- 19 Viz tamtéž, s. 150.
- 20 Tamtéž.
- 21 Viz Malaysia Federal Constitution, článek 48.
- 22 Viz tamtéž, článek 40 a 45.
- 23 Viz Bedlington, S. S.: cit. dílo, s. 90. Viz též Tun Mohamed Suffian, Lee, H. P., Trindade, F. A.: cit. dílo, s. 137. Viz rovněž Tun Mohamed Suffian: An Introduction to the Malaysian Constitution. Kuala Lumpur 1977, s. 60.
- 24 Tun Mohamed Suffian, Lee, H. P., Trindade, F. A.: cit. dílo, s. 139.
- 25 Viz Malaysia Federal Constitution, článek 62, 67 a 68.
- 26 Viz tamtéž, článek 43.
- 27 Viz Doré, F.: cit. dílo, s. 114–116.
- 28 Viz Malaysia Federal Constitution, článek 48.
- 29 Viz tamtéž, článek 44.
- 30 Doré, F.: cit. dílo, s. 118.
- 31 Viz Malaysia Federal Constitution, článek 128.
- 32 Viz Milne, R. S., Mauzy, D. K.: Politics and Government in Malaysia. Singapore, Kuala Lumpur, Hongkong 1978, s. 107.
- 33 Viz tamtéž.
- 34 Viz Malaysia Federal Constitution, článek 75.
- 35 Viz tamtéž, článek 71.
- 36 Viz Tun Mohamed Suffian, Lee, H. P., Trindade, F. A.: cit. dílo, s. 41.
- 37 Viz Milne, R. S., Mauzy, D. K.: cit. dílo, s. 104.
- 38 Viz Chandrian Appa Rao, Ross-Larson, B., Sopiee, N., Tjoa Hock Guan: cit. dílo, s. 13.
- 39 Viz Tun Mohamed Suffian, Lee, H. P., Trindade, F. A.: cit. dílo, s. 177.
- 40 Viz Lijphart, A.: Democracies. New Haven, London 1984, s. 171.
- 41 Viz Bogdanor, V. (ed.): The Blackwell Encyclopaedia of Political Institutions. Oxford, New York 1987, s. 229.